

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-19>

УДК 336:368

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ESG ПРИНЦИПІВ

DEVELOPMENT OF FINANCIAL LEASING IN UKRAINE ON THE BASIS OF ESG PRINCIPLES

Шолойко Антоніна Сергіївнадоктор економічних наук, професор,
Київський національний університет ім. Т. Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1239-4281>**Клименко Дар'я Олександрівна**студентка,
Київський національний університет ім. Т. Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5226-3040>**Sholoiko Antonina, Klymenko Daria**

Taras Shevchenko National University of Kyiv

У статті розглянуто питання розвитку фінансового лізингу в Україні в умовах економічних викликів та воєнного стану. Проаналізовано теоретичні основи функціонування фінансового лізингу, його економічну роль та правове забезпечення. Досліджено етапи трансформації інституційно-правової системи регулювання від фрагментарного до централізованого управління Національним банком України. Визначено динаміку розвитку ринку лізингових послуг у 2020-2024 роках, включаючи кількість договорів, їх вартість та структуру за термінами. Окреслено основні проблеми розвитку галузі та перспективи її зростання в контексті післявоєнного відновлення економіки. Обґрунтовано необхідність підвищення обізнаності підприємців, цифровізації процесів, впровадження ESG-принципів, адаптації до успішного досвіду країн ЄС та державної підтримки для активізації використання фінансового лізингу як ефективного інструменту модернізації бізнесу.

Ключові слова: фінансові послуги, лізингодавець, лізингоодержувач, лізингові компанії, ESG, європейський досвід.

The purpose of this article is to examine the development of financial leasing in Ukraine under conditions of economic instability and wartime. The relevance of the research is determined by the growing importance of alternative financing mechanisms for enterprises facing restricted access to traditional credit sources due to wartime conditions. Financial leasing emerges as a viable instrument enabling companies to acquire necessary assets without substantial initial capital investments during periods of economic uncertainty. The research methods include analysis of scientific articles, monographs and educational literature to examine the essence and economic role of financial leasing; analysis of legal documents to generalize institutional and legal framework of financial leasing in Ukraine; comparative method to determine current trends in financial leasing, particularly comparing demand levels for different assets provided through leasing; analytical method, standardized logical analysis and expert evaluation methods to draw conclusions about development prospects and provide recommendations. The study reveals a significant transformation of the institutional and legal framework governing financial leasing operations, characterized by evolution from fragmented regulation to centralized oversight. The research demonstrates substantial market consolidation among leasing companies alongside notable shifts in contract structure toward short-term arrangements reflecting heightened uncertainty. The analysis identifies primary development barriers including insufficient entrepreneur awareness, complex administrative procedures, limited digitalization, and weak state support. International experience provides valuable insights for enhancing domestic market effectiveness. The practical value of the study lies in providing recommendations to strengthen the leasing sector through targeted interventions. The research demonstrates potential for financial leasing to serve as an effective instrument for business modernization and economic recovery in post-war conditions. Findings suggest that enhanced information campaigns, digitalization initiatives, ESG-principles implementation, positive European experience adaptation, specialized support programs and improved institutional framework can significantly improve market development prospects.

Keywords: financial services, lessor, lessee, leasing companies, ESG, European experience.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану та економічної нестабільності в Україні виникає потреба у пошуку альтернативних механізмів фінансування підприємницької діяльності, здатних забезпечити швидке відновлення та модернізацію бізнесу без значних одноразових капіталовкладень. Руйнування виробничих потужностей, скорочення обсягів кредитування банківськими установами та необхідність термінової заміни пошкодженого чи втраченого обладнання створюють системні виклики для підприємств різних розмірів і галузей. Традиційні джерела фінансування стають недоступними для більшості суб'єктів господарювання через високі ризики, зростання вартості позикових коштів та жорсткі вимоги до забезпечення. Фінансовий лізинг, як інструмент, що дозволяє отримувати необхідні активи без великих початкових інвестицій та з розподілом платежів у часі, може стати дієвим механізмом фінансової підтримки підприємств та сприяти їх подальшому розвитку.

Проте ефективне використання цього потенціалу стикається з низкою бар'єрів: зростанням ризиків, що впливає на умови лізингових угод, недостатньою поінформованістю підприємців про можливості лізингу, необхідністю врахування лізингодавцями ESG-принципів, складністю адаптації лізингових механізмів до кризових умов та можливими регуляторними викликами. Ці фактори актуалізують затребуваність комплексного дослідження сучасного стану та перспектив розвитку фінансового лізингу як інструменту підтримки бізнесу в умовах економічної нестабільності з урахуванням успішного досвіду країн ЄС, зокрема Польщі.

Аналіз останніх джерел і публікацій. У сучасній вітчизняній економічній науці розглядаються питання функціонування та розвитку фінансового лізингу в Україні. Так, у виданні за редакцією Н. В. Приказюк [17] розкрито структуру взаємовідносин між основними учасниками фінансового лізингу, а також характер руху об'єкта лізингу й пов'язаних із ним фінансових потоків, що дозволяє глибше зрозуміти механізм функціонування фінансового лізингу. В. В. Кульбаба, С. М. Колонтай та А. Д. Петрашевська [10] навели переваги та недоліки використання фінансового лізингу для лізингодавців та лізингодержувачів. С. О. Пігарєв [11] розглядає фінансовий лізинг як альтернативу фінансуванню оновлення основних засобів. Н. В. Коровіна та Г. О. Юр'єва [6] у своєму дослідженні окрес-

лили можливості та перспективи розвитку фінансового лізингу в Україні на сучасному етапі.

Наведений перелік науковців не є вичерпним, оскільки проблематика фінансового лізингу привертає увагу багатьох дослідників, які вивчають різні аспекти його застосування в умовах трансформації вітчизняної економіки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний внесок зазначених науковців у дослідження теоретичних основ та механізмів функціонування фінансового лізингу, недостатньо вивченими залишаються питання адаптації лізингового ринку до умов воєнного стану, врахування ESG-принципів та його потенціалу як інструменту підтримки підприємницької діяльності в процесах економічного відновлення країни.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення теоретичних і практичних засад здійснення фінансового лізингу в Україні, аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку лізингових послуг в умовах воєнного стану, а також визначення перспектив його розвитку з урахуванням ESG-принципів і успішного досвіду країн ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. У часи, коли Україна перебуває в умовах воєнного стану, а бізнес у всіх сферах економіки змушений працювати під постійною загрозою руйнувань, питання швидкого відновлення набуває критичного значення. Руйнування будівель, пошкодження чи втрати основних засобів можуть завдати серйозного удару по підприємству, і не кожне з них має у своєму розпорядженні достатньо фінансових резервів для миттєвого подолання наслідків. Великих одноразових інвестицій на ремонт чи заміну техніки може просто не бути, а затримка у відновленні загрожує не лише зупинкою роботи, а й втратою ринкових позицій. У таких умовах фінансовий лізинг може стати дієвим інструментом для швидкого повернення до нормальної діяльності, дозволяючи підприємствам отримати необхідні активи без значного одномоментного навантаження на бюджет.

Водночас у сучасних умовах вектор розвитку ринку фінансових послуг визначається не лише економічними, а й соціально-екологічними пріоритетами. Врахування ESG-принципів у лізингових відносинах означає, що фінансування має сприяти підвищенню енергоефективності, скороченню викидів, створенню безпечних робочих місць і забезпеченню належного корпоративного управління.

Згідно з Законом України «Про фінансовий лізинг», «фінансовий лізинг – вид правових відносин, за якими лізингодавець зобов'язується відповідно до договору фінансового лізингу на строк та за плату, визначені таким договором, передати лізингоодержувачу у володіння та користування як об'єкт фінансового лізингу майно, що належить лізингодавцю на праві власності та набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов, а також які передбачають при цьому додержання принаймні однієї з ознак (умов) фінансового лізингу» [14].

У фінансовому лізингу можуть брати участь такі суб'єкти: лізингодавець – юридична особа, що передає право користування та володіння об'єктом лізингу лізингоодержувачу; лізингоодержувач – фізична або юридична особа, яка отримує у користування цей об'єкт; продавець (постачальник) – сторона, у якій лізингодавець купує майно для подальшої передачі в лізинг; інші фізичні чи юридичні особи, що можуть бути учасниками багатостороннього договору лізингу [5].

Особливості взаємодії між основними учасниками фінансового лізингу, а також характер руху об'єкта лізингу й пов'язаних із ним фінансових потоків наочно відображено на рис. 1.

Сучасний лізинг, як і будь-яка діяльність, має свої переваги та недоліки. Укладаючи лізингову угоду, лізингодавець та лізингоотримувач мають оцінити те, що принесе їм така угода. Тож, нижче ми навели можливі переваги та недоліки лізингу.

Сильні та слабкі сторони фінансового лізингу наведено в табл. 1.

Попри наведені сильні та слабкі сторони фінансового лізингу в сучасних умовах з боку лізингодавця виникає необхідність перевіряти відповідність бізнесу лізингоодержувача екологічним, соціальним і управлінським принципам. Це з одного боку є позитивним трендом в контексті реалізації концепції сталого розвитку, а з іншого боку в умовах воєнного стану для лізингоодержувача таке завдання може не бути найпріоритетнішим, що в перспективі ускладнюватиме доступ до фінансових послуг.

Інституційно-правове забезпечення фінансового лізингу в Україні пройшло тривалий шлях трансформації від фрагментарного регулювання у 1990-х роках до централізованого управління, адаптуючись до викликів економічної трансформації та вимог гармонізації з міжнародною практикою [16]. Прийнятий у 1997 році Закон України «Про фінансовий лізинг» став першим нормативним актом правового регулювання лізингових відносин, проте не відповідав сучасним вимогам ринку та не забезпечував чіткої визначеності щодо механізмів виконання договорів, що гальмувало розвиток галузі [3].

У подальшому, з урахуванням практики застосування та зростаючого попиту на лізингові послуги, в 2004 р. було прийнято нову редакцію Закону «Про фінансовий лізинг», яка деталізувала правовий статус суб'єктів лізингових відносин, встановлювала вимоги до договорів, порядок передачі об'єкта лізингу та регулювала відповідальність сторін. Закон уперше чітко визначив фінансовий лізинг

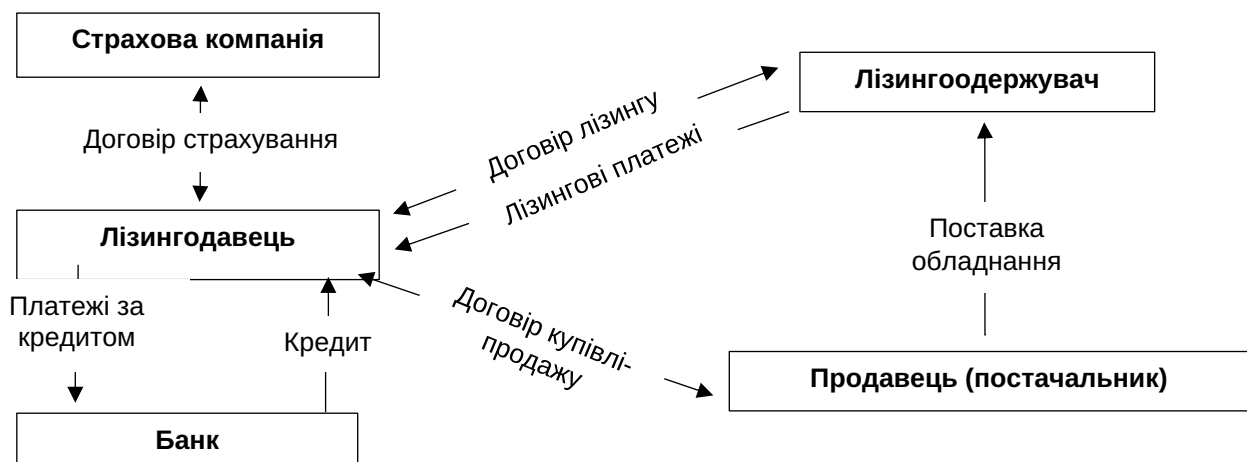

Рис. 1. Взаємодія суб'єктів фінансового лізингу

Джерело: сформовано авторами на основі [17]

Таблиця 1

Сильні та слабкі сторони фінансового лізингу

Сильні сторони	Слабкі сторони
розподіл платежів на кілька років дозволяє уникнути одноразових значних грошових виплат	лізингові платежі розглядаються як витрати, а не як внески в капітал для придбання активу
можливість інвестування в якісні активи, які в іншому випадку могли б виглядати недоступними або дорогими	довгострокові договори створюють фіксовані витрати на кілька років, що може стати обтяжливим при зміні потреб підприємства
вивільнення капіталу для фінансування інших потреб або прийняття кращих рішень щодо інвестицій	витрати на лізинг зменшують чистий дохід без збільшення вартості, що обмежує прибутковість для акціонерів
стабільність витрат на лізинг протягом терміну дії договору, що допомагає при плануванні бюджету	інвестори розглядають довгостроковий лізинг як борг і коригують свою оцінку бізнесу з урахуванням лізингових платежів
ідеальний варіант для новоствореного бізнесу через захист від ризику застарівання технологій для підприємств відповідних секторів нижчі початкові витрати	укладення договору лізингу – складний процес, вимагає ретельного оформлення документів і належної перевірки активу
можливість викупу майна або розірвання договору наприкінці періоду, що забезпечує гнучкість бізнесу	лізингоодержувач залишається відповідальним за утримання та належну експлуатацію об'єкта лізингу

Джерело: сформовано авторами на основі [10]

як окрему фінансову послугу, що надається виключно спеціалізованими суб'єктами, і відокремив його від операційного лізингу [3].

Протягом 2000-х років нагляд за ринком фінансового лізингу здійснювала Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (Держфінпослуг), що відповідала за ліцензування та контроль за діяльністю тому числі лізингових компаній. Однак ринок залишався фрагментованим, а нормативна база – недостатньо розвиненою для належного регулювання [4].

З утворенням Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (Нацкомфінпослуг) у 2011 році було здійснено спробу централізувати функції регулювання. Нацкомфінпослуг взяла на себе регулювання небанківських фінансових послуг, включаючи лізингові операції, та контроль за фінансовими компаніями. Проте її діяльність була обмежена через дублювання функцій з іншими органами і накладалася необхідність адаптації вітчизняного законодавства до європейських директив [1].

Суттєвим етапом трансформації інституційного регулювання фінансового лізингу стало ухвалення в 2019 році Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування функцій державного регулювання фінансових

послуг», що започаткував процес передачі функцій регулювання від Нацкомфінпослуг до Національного банку України (НБУ). Це дозволило зменшити дублювання функцій між державними органами, усунути правові колізії та покращити прозорість на ринку [12].

У 2020 р. в рамках моделі «спліт» та згідно з Указом Президента України № 259/2020 було здійснено передачу повноважень регулювання ринку небанківських фінансових послуг до НБУ [13]. 1 липня 2020 р. НБУ став єдиним органом, що здійснює регулювання ринку фінансового лізингу в Україні, централізувавши функції нагляду та контролю. Це рішення дозволило підвищити ефективність нагляду, узгодити вимоги до фінансових компаній, вдосконалити механізми контролю і забезпечити прозорість ринку [9].

Нині ринок фінансового лізингу в Україні регулюється Законом України «Про фінансовий лізинг», що прийнятий у 2021 році. Він визначає основні принципи і вимоги для проведення лізингових операцій, а також захищає права сторін [14]. Крім того, значну роль у регулюванні ринку та підтримці його фінансової стабільності відіграє Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [15]. Останніми нововведеннями є зміни, передбачені постановами НБУ, які регламентують вимоги до структури власності, капіталізації і

фінансової звітності лізингових компаній. Це дозволило створити ефективну регуляторну систему, що підтримує розвиток ринку лізингу в Україні, гарантуючи прозорість і надійність цієї фінансової послуги.

У межах реалізації політики сталого фінансування НБУ у 2025–2027 роках поступово впроваджуватиме комплексну систему управління ESG-ризиками у фінансовому секторі. Зокрема, передбачено підготовку рекомендацій для банків і небанківських фінансових установ, у тому числі лізингових компаній, щодо розроблення стратегій управління ESG-ризиками та вдосконалення корпоративного управління. На 2026 рік заплановано затвердження нормативно-правових актів, які визначатимуть вимоги до структури управління ESG-ризиками, оцінки їх суттєвості та інтеграції у загальну систему ризик-менеджменту. Протягом 2026–2027 років НБУ також розробить рекомендації щодо збору та верифікації даних про ESG-ризики, підготовки звітності відповідно до урядової Стратегії запровадження звітності зі сталого розвитку та уніфікації підходів до анкетування клієнтів фінансових установ. З 2027 року планується включення оцінки управління ESG-ризиками до процесу наглядової оцінки діяльності фінансових установ, що фактично інтегрує принципи сталого розвитку у фінансову систему України [2].

З 2020 по 2024 роки кількість фінансових компаній в Україні, що мали ліцензії на надання послуг із фінансового лізингу, зменшилася з 521 до 141 [8]. Таке різке скорочення було зумовлене кількома факторами. По-перше, на ринок суттєво вплинули пандемія COVID-19 і повномасштабна війна, що знизило попит на фінансові послуги та призвело до втрати активів і закриття компаній. По-друге, НБУ посилив регуляторний нагляд, і частина установ добровільно відмовилась від ліцензій. Важливо також зазначити, що з 1 січня 2024 р. юридичні особи-лізингодавці набули статусу фінансових компаній.

Динаміка укладення договорів фінансового лізингу в Україні у 2020–2024 роках демонструє суттєву зміну тенденцій. Спостерігалось зростання з 13 498 договорів у 2020 р. до рекордних 18 350 договорів у 2021 році внаслідок відновлення після пандемії і зростання попиту на альтернативні фінансові інструменти. У 2022 р. відбулося різке скорочення до 5 860 договорів через воєнні дії і економічну нестабільність. У 2023 р. ринок почав відновлюватися, а у 2024 р. кількість договорів дося-

гла 10 517. Таке зростання стало наслідком впорядкування ринку та підвищення зацікавленості бізнесу у використанні фінансового лізингу як інструменту оновлення виробничих потужностей [8].

Аналіз вартості договорів фінансового лізингу у 2020–2024 рр. показує подібну динаміку до кількості укладених угод. У 2020 р. їх загальна вартість становила 26 069 млн грн, у 2021 р. – зросла до максимальних 41 214 млн грн. У 2022 р. відбулося суттєве скорочення до 12 335 млн грн, після чого спостерігалось поступове відновлення: у 2023 р. – 20 914 млн грн, а у 2024 р. – 23 531 млн грн [8].

У 2022 р. ринок фінансового лізингу в Україні скоротився на 70% через війну, падіння економічної активності та знищення інфраструктури. Найбільше постраждали сегменти будівель і споруд (-97%) та залізничного транспорту (-85,5%) через руйнування об'єктів та зменшення попиту на довгострокові активи. Суттєве падіння зафіксоване в агротехніці (-73%) та вантажному транспорті (-44,5%) внаслідок порушення логістики та окупації територій. У 2023 р. ринок зріс на 72%, найшвидше відновлювалися сегменти легкових авто (+146%) та вантажного транспорту (+40%) через необхідність оновлення автопарків для роботи в умовах війни [8; 19].

Аналіз структури договорів фінансового лізингу за термінами у 2020–2024 рр. показує суттєві зміни: до 2023 р. домінували угоди на 3–5 років (частка зросла з 36,6% до 45,9%), тоді як короткострокові (1–3 роки) поступово знижувалися. У 2024 р. 95,5% договорів укладено строком до 1 року, що відображає переорієнтацію ринку на короткострокові угоди через зростання ризиків [8].

Фінансовий лізинг в Україні має значний потенціал для розвитку в умовах післявоєнного відновлення, оскільки дає змогу малим і середнім підприємствам отримувати необхідне устаткування без великих початкових витрат і збільшення боргового навантаження [19].

Недостатня поінформованість підприємців про фінансовий лізинг обмежує його поширення серед малого та середнього бізнесу. Підвищити обізнаність можна через інформаційні кампанії, онлайн-платформи, вебінари НБУ та співпрацю з бізнес-асоціаціями [6]. Детальну інформацію про основні проблеми і можливості розвитку фінансового лізингу наведено в табл. 2.

Ще однією важливою проблемою є недостатня ефективність нормативно-правової бази, яка регулює лізингові угоди. Хоча законодавство про фінансовий лізинг в Україні існує, воно потребує вдосконалення відповідно до сучасних ринкових вимог та міжнародних стандартів. Необхідно чітко прописати механізми захисту прав лізингоодержувачів, спростити процедури та зменшити бюрократичні бар'єри, що підвищить довіру до лізингових компаній та зробить ринок привабливішим для іноземних інвесторів [7].

Також важливим аспектом є підтримка держави через програми субсидування та гарантування лізингових платежів для МСБ, що дозволяє зменшити фінансове навантаження, допомагає відновити діяльність після кризових періодів і забезпечує оновлення технічної бази в ключових галузях, зокрема сільському господарстві, транспорті та енергетиці [11].

Цифровізація процесів укладання лізингових угод стане значним кроком для розвитку цього ринку в Україні, оскільки онлайн-платформи спрощують оформлення, знижують адміністративні витрати та забезпечують зручний доступ бізнесу до лізингових послуг у будь-який час [6].

Залучення іноземних інвестицій також є важливим для розвитку лізингу в Україні. Лізинг може стати ефективним інструментом фінансування відновлення інфраструктури в післявоєнний період, коли економіка потребуватиме значних інвестицій у відбудову. Іноземні інвестори шукають стабільні і прозорі ринки, тому важливо створити сприятливі умови через покращення інституційного середовища та забезпечення захисту прав інвесторів. Такі кроки дозволять Україні стати привабливою для зовнішніх інвесторів і сприятимуть розвитку лізингових послуг [7].

Крім того, Україна має потенціал для розвитку екологічних проєктів через лізинг. Враховуючи глобальні тенденції до зниження негативного впливу на навколишнє середовище, розвиток «зелених» ініціатив у лізингу дозволить залучити додаткові інвестиції у відновлювальну енергетику та енергоефективні технології. Лізинг може стати ключовим механізмом фінансування проєктів сталого розвитку, що дозволить Україні покращити енергетичну безпеку та сприяти переходу до сталого розвитку в умовах глобальних екологічних викликів [6].

Україні слід враховувати міжнародний досвід розвитку фінансового лізингу, особливо

Таблиця 2

Проблеми та можливості розвитку фінансового лізингу в Україні

№ з/п	Проблема	Рішення	Необхідні інструменти	Результат
1	Недостатня поінформованість підприємців про лізинг	Проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності	Онлайн-платформи, вебінари, співпраця з бізнес-асоціаціями	Підвищення популярності лізингу серед малого та середнього бізнесу (МСБ)
2	Недостатня ефективність нормативно-правового регулювання	Адаптація законодавства до міжнародних стандартів	Удосконалення положень щодо захисту прав лізингоодержувачів	Збільшення довіри до лізингових компаній і залучення інвестицій
3	Високі адміністративні витрати та бар'єри для укладання угод	Інформування про процес укладання угод	Онлайн-платформи для укладання угод	Спрощення укладання угод, зниження адміністративних витрат
4	Неналежний рівень підтримки з боку держави МСБ	Введення програм субсидування лізингових платежів	Програми надання субсидій для МСБ	Зниження фінансового навантаження на підприємства
5	Недостатня увага до екологічних проєктів та ESG-принципів у рамках лізингу	Підтримка екологічних ініціатив за допомогою лізингу	Спеціальні програми для «зелених» проєктів	Залучення інвестицій у екологічні ініціативи, покращення енергетичної безпеки

Джерело: сформовано авторами на основі [6; 11; 19]

в контексті післявоєнної відбудови та інтеграції до ЄС. Як гнучкий та доступний фінансовий інструмент, лізинг може сприяти модернізації економіки, оновленню інфраструктури та підтримці малого й середнього бізнесу, одночасно зменшуючи боргове навантаження та сприяючи розвитку стратегічних секторів економіки. Особливо показовим є досвід Польщі, яка після економічної трансформації та інтеграції до ЄС сформувала ефективну систему лізингового фінансування з високою галузевою диверсифікацією, що охоплює як великі корпорації, так і малі підприємства. В Україні лізинг поки не набув аналогічного масштабу, проте існують сприятливі умови для його розвитку в умовах економічного відновлення [20].

Нижче наведено порівняльну таблицю ключових параметрів функціонування фінансового лізингу в такій країні ЄС як Польща та Україні (табл. 3). Це дозволяє визначити стра-

тегічні напрями змін і використати найкращі практики європейських партнерів у формуванні ефективного лізингового середовища.

Водночас розвиток лізингу в Україні має відбуватися в умовах імплементації ESG-підходів, що нині стали одним із пріоритетних напрямів регуляторної політики ЄС у сфері сталого фінансування. У Білій книзі НБУ наголошено, що ЄС застосовує такі регуляторні акти як "зелена" Таксономія (2020 р.), регламент SFDR, директиви CSRD та CSDDD, а також CRD VI, CRR III з урахуванням ESG-ризиків як елементів пруденційного нагляду. Зокрема, у ЄС фінустанови вже мають розкривати інформацію про ESG-ризиків (в межах Pillar III) та враховувати кліматичні ризики у стрес-тестуваннях. Для України важливо інтегрувати європейський досвід у сфері ESG-регулювання, імплементуючи найкращі практики ЄС у національну систему, що забез-

Таблиця 3

Порівняльна характеристика фінансового лізингу Польщі і України

Чинник	Польща	Україна
Розмір ринку	У 2023 році обсяг нових лізингових угод у Польщі склав 84,2 млрд злотих ($\approx 18,9$ млрд євро)	У 2023 р. обсяг укладених договорів склав 23,5 млрд грн ($\approx 0,55$ млрд євро) і був свідченням про відновлення після падіння у 2022 р.
Кількість договорів	У 2023 році було укладено 599 тис. нових лізингових договорів	Укладено 10 517 договорів у 2023 р. проти 18 350 у 2021 р. та 5 860 у 2022 р.
Секторна структура	Найбільше лізингових операцій припадає на транспорт, будівництво, IT та «зелену» енергетику	Найбільше лізингових операцій припадає на транспорт, агротехніку, промисловість та інші галузі
Роль МСБ	Близько 70% лізингових контрактів припадає на малий і середній бізнес	МСБ мають обмежений доступ до лізингу через низьку поінформованість, лише незначна частка використовується МСБ
Регуляторне середовище	Законодавча база адаптована до вимог ЄС, податкові пільги, стабільність	З 2020 р. регулятором є НБУ. Вимоги до ліцензування, прозорості та капіталу стали жорсткішими. З 2024 р. всі лізингодавці мають статус фінансових компаній
Інновації та цифровізація	Високий рівень цифровізації. розвиток «зеленого» лізингу, електронних платформ, автоматизації	Початковий етап цифровізації; потенціал для розвитку через онлайн-платформи
Державна підтримка	Державні програми стимулювання інвестицій через лізинг; співпраця з Європейським інвестиційним банком та іншими установами	Обмежена підтримка; потенціал для залучення міжнародних фінансових організацій у повоєнній відбудові
Перспективи розвитку	Подальше зростання через «зелені» інвестиції, цифрову трансформацію та підтримку МСБ	Значний потенціал у контексті повоєнної відбудови, модернізації інфраструктури та залучення іноземних інвестицій

Джерело: сформовано авторами на основі [18; 19; 20]

печить формування інституційно зрілого, прозорого та орієнтованого на принципи сталого розвитку фінансового середовища [2].

Висновки. Отже, фінансовий лізинг є дієвим фінансовим інструментом, що дозволяє підприємствам отримувати у користування необхідні активи без значних одноразових капіталовкладень. В умовах воєнного стану та економічної нестабільності це набуває особливої актуальності для підприємств з обмеженим доступом до традиційного фінансування.

Інституційно-правове забезпечення фінансового лізингу в Україні суттєво трансформувалося від фрагментарного регулювання до централізованого управління Національним банком України. З 2024 року всі лізингові компанії отримали статус фінансових компаній, що посилює нагляд та підвищило вимоги до прозорості діяльності.

Ринок фінансового лізингу у 2020–2024 роках зазнав значних структурних змін: відбулося суттєве скорочення кількості ліцензованих компаній, проте обсяги опера-

цій демонструють відновлювальні тенденції з переорієнтацією на короткострокові угоди.

Розвиток фінансового лізингу стримують такі чинники: низький рівень поінформованості підприємців, складність адміністративних процедур, слабка цифровізація галузі та обмежена державна підтримка. Перспективними напрямками є впровадження інформаційних кампаній, ESG-принципів, адаптація до успішного досвіду країн ЄС, цифровізація процесів та запровадження програм субсидування для активізації використання лізингу як інструменту економічного відновлення.

Подяки: автори висловлюють подяку за активне обговорення результатів даного дослідження у межах проєкту EU4DEFA у рамках Програми Європейського Союзу Еразмус+, модуль Жан Моне «ЄС для розвитку цифрової, екологічної та фінансової обізнаності громадян / EU for people's digital, eco and financial awareness» (Jean Monnet Module 101174694 – EU4DEFA – ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Акімова Л., Лисачок А. Державне регулювання ринку фінансових послуг в Україні. *Публічне урядування*. 2018. № 1 (11). С. 30–47.
2. Біла книга з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі. Офіційний сайт НБУ. 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf?v=13 (дата звернення: 04.10.2025).
3. Вишневський І., Краковська А., Педос Н. Лізингова галузь в Україні: тенденції та рекомендації для зростання. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». Київ, 2018. 36 с.
4. Інформація про Держфінпослуг. URL: <https://web.archive.org/web/20090422025846/http://www.dfp.gov.ua/814.html> (дата звернення: 11.04.2025).
5. Ковальчук К. Ф., Архірейська Н. В., Валенюк Н. В. Ринок фінансових послуг: навч. посібник. Дніпро : НМетАУ, 2018. 135 с.
6. Коровіна Н. В., Юр'єва Г. О. Можливості розвитку ринку фінансового лізингу в Україні. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2024. № 29. С. 80–84.
7. Липецька О. Р., Глущенко Л. Д. Перспективи розвитку фінансового лізингу. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні»*. Вінниця : ВНТУ, 2022. С. 512–515.
8. Наглядова статистика Національного банку України: показники діяльності фінансових компаній та лізингодавців. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 18.03.2024).
9. Національний банк прийняв повноваження з регулювання ринків небанківських фінансових послуг. Офіційний сайт Національного Банку України. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-priynuv-povnovajennya-z-regulyuvannya-rinkiv-nebankivskih-finansovih-poslug>
10. Петрашевська А. Д., Колонтай С. М., Кульбаба В. В. Характеристика видів лізингу, їх переваги та недоліки. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2023. № 2 (85). С. 221–227.
11. Пігарев С. О. Фінансовий лізинг як альтернатива фінансуванню оновлення основних фондів. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 14. С. 95–101.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України з державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.09.2019 р. № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> (дата звернення: 13.04.2025).

13. Про припинення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: Указ Президента України № 259/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2592020-34317> (дата звернення: 12.04.2025).
14. Про фінансовий лізинг: Закон України від 04.02.2021 р. № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (дата звернення: 08.03.2025).
15. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 13.04.2025).
16. Регулювання ринку небанківських фінансових послуг: лізинг. Офіційний сайт НБУ URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/leasing> (дата звернення: 11.04.2025).
17. Ринок фінансових послуг: підручник / кол. авторів; за ред. Н. В. Приказюк. 2-ге вид., виправлене й доповнене. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. 786 с.
18. Activity of leasing companies in 2023. Statistics Poland. URL: <https://stat.gov.pl/en/topics/economic-activities-finances/financial-results/activity-of-leasing-companies-in-2023%2C8%2C18.html>
19. Belianko L. Potential for the development of financial leasing in Ukraine. *Scientia fructuosa*. 2024. №153(1). С. 127-142.
20. The Polish leasing market is one of the largest in the EU. Almost 1/3 of investments are financed through leasing. Poland Insight. 2024. URL: <https://polandinsight.com/the-polish-leasing-market-is-one-of-the-largest-in-the-eu-almost-1-3-of-investments-are-financed-through-leasing-15931/>

REFERENCES:

1. Akimova L., Lysachok A. (2018) Derzhavne rehulivannia rynku finansovykh posluh v Ukraini [State regulation of the financial services market in Ukraine]. *Publichne uriaduvannia – Public Governance*, № 1(11), pp. 30–47. (in Ukrainian)
2. Bila knyha z upravlinnia ekolohichnymi, sotsialnymi ta upravlins'kymy (ESG) ryzykamy u finansovomu sektori [White Paper on the Management of Environmental, Social, and Governance (ESG) Risks in the Financial Sector]. (2025) Ofitsiyni sait Natsionalnoho Banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf?v=13 (accessed October 4, 2025). (in Ukrainian)
3. Vyshnevskiy I., Krakovska A., Pedos N. (2018) Lizynhova haluz v Ukraini: tendentsii ta rekomendatsii dlia zrostannia [Leasing industry in Ukraine: trends and recommendations for growth]. Proekt USAID «Transformatsiia finansovoho sektoru» [USAID Project “Financial Sector Transformation”]. Kyiv, 36 p. (in Ukrainian)
4. Informatsiia pro Derzhfinposluh [Information about the State Commission for Regulation of Financial Services Markets]. Available at: <https://web.archive.org/web/20090422025846/http://www.dfp.gov.ua/814.html> (accessed April 11, 2025). (in Ukrainian)
5. Kovalchuk K. F., Arkhireiska N. V., Valeniuk N. V. (2018) Rynok finansovykh posluh: navch. posibnyk [Financial services market: textbook]. Dnipro: NMetAU, 135 p. (in Ukrainian)
6. Korovina N. V., Yurieva H. O. (2024) Mozhlyvosti rozvytku rynku finansovoho lizynhu v Ukraini [Opportunities for the development of the financial leasing market in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»* [Economic Bulletin of NTUU “Kyiv Polytechnic Institute”], № 29, pp. 80–84. (in Ukrainian)
7. Lypetska O. R., Hlushchenko L. D. (2022) Perspektyvy rozvytku finansovoho lizynhu [Prospects for the development of financial leasing]. *Materialy V Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii «Suchasni tendentsii rozvytku finansovykh ta innovatsiino-investytsiynykh protsesiv v Ukraini» (Vinnytsia, 2022)* [Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference “Modern trends in the development of financial and innovation-investment processes in Ukraine”]. Vinnytsia: VNTU, pp. 512–515. (in Ukrainian)
8. Nahladova statystyka Natsionalnoho banku Ukrainy: pokaznyky diialnosti finansovykh kompanii ta lizynhodavtsiv [Supervisory statistics of the National Bank of Ukraine: indicators of financial companies and lessors]. Ofitsiyni sait NBU [Official website of the NBU]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (accessed March 18, 2024). (in Ukrainian)
9. Natsionalnyi bank pryiniav povnovazhennia z rehulivannia rynkiv nebankivskykh finansovykh posluh [The National Bank assumed the powers to regulate non-banking financial services markets]. Ofitsiyni sait Natsionalnoho Banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. (2020). Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-priynyav-povnovajennia-z-regulyuvannya-rynkv-nebankivskih-finansovih-poslug> (in Ukrainian)
10. Petrashevska A. D., Kolontai S. M., Kulbaba V. V. (2023) Kharakterystyka vydiv lizynhu, yikh perevahy ta nedoliky [Characteristics of leasing types, their advantages and disadvantages]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu* [Bulletin of Kherson National Technical University], № 2(85), pp. 221–227. (in Ukrainian)

11. Piharieiv S. O. (2022) Finansovyi lizynh yak alternatyva finansuvannia onovlennia osnovnykh fondiv [Financial leasing as an alternative for financing the renewal of fixed assets]. *Tavrriiskyi naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika* [Taurida Scientific Bulletin. Series: Economics], № 14, pp. 95–101. (in Ukrainian)
12. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia funktsii Natsionalnoho banku Ukrainy z derzhavnoho rehuliuвання ryнкiv finansovykh posluh: Zakon Ukrainy vid 12.09.2019 r. № 79-IX [On amendments to certain legislative acts of Ukraine on improving the functions of the National Bank of Ukraine in state regulation of financial services markets: Law of Ukraine of September 12, 2019 № 79-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> (accessed April 13, 2025). (in Ukrainian)
13. Pro prypynennia Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi ryнкiv finansovykh posluh: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 259/2020 [On the termination of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets: Decree of the President of Ukraine № 259/2020]. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/2592020-34317> (accessed April 12, 2025). (in Ukrainian)
14. Pro finansovyi lizynh: Zakon Ukrainy vid 04.02.2021 r. №1201-IX [On financial leasing: Law of Ukraine of February 4, 2021 № 1201-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (accessed March 8, 2025). (in Ukrainian)
15. Pro finansovi posluhy ta finansovi kompanii: Zakon Ukrainy vid 14.12.2021 r. № 1953-IX [On financial services and financial companies: Law of Ukraine of December 14, 2021 № 1953-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (accessed April 13, 2025). (in Ukrainian)
16. Rehuliuвання rynku nebankivskykh finansovykh posluh: lizynh [Regulation of the non-banking financial services market: leasing]. Ofitsiynyi sait NBU [Official website of the NBU]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/leasing> (accessed April 11, 2025). (in Ukrainian)
17. N. V. Prykaziuk (Ed.) (2024) Rynok finansovykh posluh: pidruchnyk [Financial services market: textbook]. (2nd ed., revised and supplemented). Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 786 p. (in Ukrainian)
18. Activity of leasing companies in 2023. Statistics Poland. Available at: <https://stat.gov.pl/en/topics/economic-activities-finances/financial-results/activity-of-leasing-companies-in-2023%2C8%2C18.html>
19. Belianko L. (2024) Potential for the development of financial leasing in Ukraine. *Scientia fructuosa*. № 153(1). p. 127–142.
20. The Polish leasing market is one of the largest in the EU. Almost 1/3 of investments are financed through leasing. Poland Insight. Available at: <https://polandinsight.com/the-polish-leasing-market-is-one-of-the-largest-in-the-eu-almost-1-3-of-investments-are-financed-through-leasing-15931/>